
Samstemthet og etterlevelse ved legemiddelbruk

SPRÅKSPALTEN

OLAV SPIGSET

olav.spigset@legemidler.no

Olav Spigset er spesialist i klinisk farmakologi, overlege ved Avdeling for klinisk farmakologi, St. Olavs hospital og professor ved NTNU.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

ERLEND HEM

Erlend Hem er instituttsjef ved Legeforskningsinstituttet, professor ved Universitetet i Oslo og leder av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Lege og pasient bør være enige om valg av behandling, og pasienten bør helst følge behandlingsopplegget.

Compliance har vært den engelskspråklige betegnelsen på i hvilken grad pasienter følger legens råd om legemiddelbruk [\(1\)](#). Det dreier seg både om hvorvidt pasienten henter ut et legemiddel på apoteket, tar det til riktig tid og i riktig dose og eventuelt fullfører behandlingen. På norsk har uttrykket blitt oversatt med *etterlevelse* [\(2\)](#).

Ordet er blitt kritisert fordi det kan gi et inntrykk av at pasienten bare passivt følger legens ordre [\(3–5\)](#). *Compliance* blir nå oppfattet som uttrykk for en paternalistisk holdning fra helsepersonell overfor pasienten og brukes derfor sjeldnere.

Nyere engelske betegnelser

I midten av 1990-årene ble termene *concordance* og *adherence* lansert som alternative betegnelser (6). Det har vært ulike oppfatninger om definisjonene av disse uttrykkene (6–10), og de er ikke synonyme. De vektlegger ulike aspekter av samspeillet mellom lege og pasient med henblikk på kommunikasjon, bestemmelsesmyndighet og behandlingsansvar (9, 11).

Concordance innebærer at lege og pasient på et mer likeverdig grunnlag er enige om behandlingen, dvs. en mer aktiv tilslutning fra pasientens side (11). Det beskriver selve prosessen og at det er samstemthet mellom lege og pasient. Det tas hensyn til pasientens egen oppfatning, også når denne er forskjellig fra legens. Lege og pasient har kommet til enighet. Termen har blitt kritisert fordi ikke alle ønsker å være med på å bestemme legemiddelbruken, men heller vil overlate det til legen. Samvalg (på engelsk *shared decision making*) er en beslektet betegnelse, som innebærer at pasienten inviteres til å medvirke til om hen skal være delaktig i beslutninger om sin egen behandling og i så fall i hvilken grad og hvordan.

Adherence innebærer at pasienten sier seg enig i behandlingen og gjennomfører den som foreskrevet (12). Det handler om informert medikamentetterlevelse (6) og kan betraktes som en atferd eller væremåte ut fra det man har avtalt om behandling og forskrivning (12).

Norske oversettelser

De tre termene *compliance*, *concordance* og *adherence* overlapper i meningsinnhold. *Concordance* betegner en samstemthet i prosessen mellom lege og pasient (13), mens *adherence* kan forstås som en mer moderne variant av *compliance*, fordi begrepet har større vekt på pasientens medvirkning.

Engelske fagtermer av denne typen bør ha en norsk oversettelse (14). *Samstemthet* er en dekkende oversettelse av *concordance*. *Compliance* har tidligere vært oversatt med *etterlevelse*, og vi mener at dette er den beste oversettelsen også av *adherence*.

LITTERATUR

1. Braut GS, Hem E. compliance. Store medisinske leksikon. <https://sml.snl.no/compliance> Lest 10.8.2025.
2. Skikk og bruk i Tidsskriftet: med ordliste og veiledning for manuskriptforfattere. Lysaker: Tidsskrift for Den norske lægeforening, 1993: 26.
3. Bråtveit A, Nessa J. Compliance – eit problematisk omgrep. Tidsskr Nor Lægeforen 1993; 113: 1050–1. [PubMed]

4. Al-Karbawi Z. etterlevelse. Store medisinske leksikon. <https://sml.snl.no/etterlevelse> Lest 10.8.2025.
5. Catalogue of bias. Compliance, concordance, adherence – a history of related terms. <https://catalogofbias.org/2023/07/17/compliance-concordance-adherence-a-history-of-related-terms/> Lest 8.5.2025.
6. Pharmakon. Compliance og concordance. Uddannelseshæfte til programmet "Sikker og effektivt medicinbrug". Version 1.2. https://www.pharmakon.dk/media/1438/compliance_concordance_hefte.pdf Lest 12.8.2025.
7. Bell JS, Airaksinen MS, Lyles A et al. Concordance is not synonymous with compliance or adherence. *Br J Clin Pharmacol* 2007; 64: 710–1, author reply 711–3. [PubMed][CrossRef]
8. Aronson JK. Time to abandon the term 'patient concordance'. *Br J Clin Pharmacol* 2007; 64: 711–3. [CrossRef]
9. Vrijens B, De Geest S, Hughes DA et al. A new taxonomy for describing and defining adherence to medications. *Br J Clin Pharmacol* 2012; 73: 691–705. [PubMed][CrossRef]
10. Yimenu D, Quek HW, Rafeld P et al. Understanding the language of medicines use in older adults: a systematic review of definitions and measures. *Int J Pharm Pract* 2025; 33: 555–96. [PubMed][CrossRef]
11. Hov I, Bjartnes M, Slørdal L et al. Tas legemidler som foreskrevet? *Tidsskr Nor Legeforen* 2012; 132: 418–22. [PubMed][CrossRef]
12. Spigset O, Viktil KK. G25 Etterlevelse av legemiddelbruk. Norsk legemiddelhandbok. Revidert 13.10.2021. https://www.legemiddelhandboka.no/G25/Etterlevelse_av_legemiddelbruk Lest 12.8.2025.
13. Rae B. Obedience to collaboration: compliance, adherence and concordance. *J Prescr Pract* 2021; 3: 235–40. [CrossRef]
14. Gjersvik P. Alt som kan sies på engelsk, kan sies på norsk. *Tidsskr Nor Legeforen* 2021; 141. doi: 10.4045/tidsskr.21.0260. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 26. mai 2026. *Tidsskr Nor Legeforen*. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0499

Mottatt 19.8.2025, godkjent 17.12.2025.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 3. juli 2026.